

6. Přeložte do bulharštiny:

1. Dejte mi, prosím, dvě kila oliv. 2. Zde jsem koupila koženou sukni. 3. Obchodní dům je v centru města. 4. Čí je to taška? 5. Jaké nákupy jste udělali? 6. Kdo byl s vámi? 7. Kolik šunky jste koupili? 8. Po nákupu jsme byli dosti unaveni. 9. Byli jsme ale také spokojeni, že jsme přinesli krásné dárky. 10. Módní oděvy jsem viděla ve druhém patře. 11. Nároje a potraviny mají v gastronomu. 12. Na trhu se nám líbila čerstvá zelenina. 13. Řekli jsme si, že navštívíme některý trh pod širým nebem. 14. Pak jsme vyšli do druhého patra.

ДЕСЕТИ УРОК 10. ЛЕКСЕ

На гости

В семейство Стоянови очакваха мил гост, познат от Чехословакия. Ян Новак беше поканен за вечеря и дойде точно в седем часа.

Н: Здравейте, колега Стоянов.

С: Здравейте, добре дошли. Запознайте се с моята съпруга.

Н: Приятно ми е. Заповядайте. (Поднася ѝ цветя.)

С-а: Благодаря, много са хубави. Заповядайте, седнете. Как прекарахте първите дни в София?

Н: Всичко беше много интересно. Имахме полézни разговори, навсякъде ни посрещаха с разбиране.

С-а: А някакви забележителности успяхте ли да видите?

Н: Почти нищо. Нашата програма беше много напрегната. Малко ходехме из града.

С: Предлагам да вдигнем чаши за срещата с нашия скъп гост и да си пожелаем всичко най-хубаво. Наздраве!

Н: Наздраве! И разрешете да ви поздравя с новата работа, другарко Стоянова. Научих нещо от вашия съпруг.

С-а: О, благодаря. Вярно е, дълго се колебаех, но вече реших: от петнайсет септември почнах нова работа.

Н: Желая ви успех.

С-а: Благодаря. Когато заминавате? В края на месеца?

Н: През другата седмица, на петти октомври. Времето да си ходя. Прекарах у вас една приятна вечер. Благодаря ви за вашето гостоприемство и извинявайте, че ви отнех толкова време.

С: Много ни беше приятно, пак заповядайте. И прадайте много поздравии на вашето семейство. Приятно прекарване в София.

Také některá další slovesa se ve tvarech aoristu a imperfekta rozlišují jen ve 2. a 3. os. jednotného čísla. Všimněte si:

aorist		imperfektum	
1. чаках	стоях	чаках	стоях
2. чака	стоя	чакаше	стоѣше
3. чака	стоя	чакаше	стоѣше
1. чакахме	стояхме	чакахме	стояхме
2. чакахте	стояхте	чакахте	стояхте
3. чакаха	стояха	чакаха	стояха

Užití:

Imperfektum na rozdíl od aoristu označuje déle trvající neukončený děj v minulosti, jehož byl mluvčí svědkem.

Příklady:

Ян Новак чакаше д'лго,
но дойдѣ точно.

Jan Novák čekal dlouho
(imperfektum), ale přišel (aorist) přesně.

Д'лго се колебáех, но вѣче
решѣх.

Dlouho jsem váhala (imperfektum), ale už jsem se rozhodla (aorist).

Когáто се в'рнах, той чѣ-
тѣше.

Když jsem se vrátil (aorist),
četl (imperfektum).

Докатó аз работѣх, ти спѣ-
ше.

Zatímco jsem pracoval (imperfektum), ty jsi spal (imperfektum).

Работѣхме цѣлия ден.
Момчѣтата играеха хубаво.
Тя не знаеше нищо за нас.
Той не мóжеше да дóйде.

Pracovali jsme celý den.
Chlapci hráli hezky.
Ona o nás nic nevěděla.
Nemohl přijít.

Sloveso **трьбава** má v imperfektu pro všechny osoby jediný tvar

трьбаваше:

трьбаваше да работя — musel jsem pracovat,
(měl jsem pracovat)
трьбаваше да дóйде — musel přijít
трьбаваше да чакаме — museli jsme čekat.

Přívuk:

Slovesa v imperfektu mají přívuk na téže slabice jako ve tvarech přítomného času.

Tvary imperfekta od sloves dokonavých většinou vyjadřují opakovaný děj v minulosti, např.:

Винаги когáто дойдеше, радостно го посрѣцахме.
Вždycky když přišel, radostně jsme ho vítali.

2. Зájмена neurčitá a záporná

Viz tabulka na str. 92.

3. Řadové číslovky

Řadové číslovky mají stejně jako v češtině tvary předních jmen. Nepravidelně se tvoří:

1. п'рви, п'рва, п'рво; první
2. втóри, втóra, втóро; druhý, druhá, druhé; druhí, druhé, druhá třetí
3. трѣти, трѣта, трѣто; třetí
4. четв'рти, четв'рта, четв'рто; четв'рти

čtvrtý, -á, -é; -í, -é, -á

Ostatní řadové číslovky se tvoří pravidelně přidáním -и, -а, -о; -и k číslovkám základním:

5. пѣти
6. шѣсти
7. сѣдми
8. óми
9. девѣти
10. десѣти
11. единадесети (единайсети)
20. двадесети (двайсети)
30. тридесети (трийсети)

Poněkud odchylně se tvoří řadové číslovky:

100. стóтен, 1 000. хил'яден, дále милиóнен, милиáрден.
U složených řadových číslovek má tvar přidavného jména jen poslední z nich:

21. двадесет и първи
86. осемдесет и шест

1878 г. хиляда осемстотин седемдесет и осма година.

Познámка: Složené řadové číslovky se zpravidla užívají se členem, který má stejné tvary jako u přídavných jmen: първият, тринайсетата, трійсет и вторият, четирийсет и третата. Za bulharskými řadovými číslovkami píšeme tečku.

4. Zlomky

$$\frac{1}{5} = \text{една пета}$$

Bulharské zlomky mají v čitateli číslovku základní, ve jmenovateli číslovku řadovou:

1/2	една втора	3/2	три втори
1/3	една трета	2/3	две трети
1/40	една десета	3/4	три четвърти
1/100	една стотна	4/5	четири пети
1/1 000	една хилядна	8/100	осем стотни

Pro polovinu a čtvrtinu má kromě toho bulharština výrazu podobné českým: половина, четвъртина.

Розпáмка: Ve spojení s podstatným jménem se obvykle říká полови́н, четвърт, парť, полови́н килограм, четвърт литър, три четвърти килограм, полови́н метър.

5. Bulharské datum

Гoй дáтa e днec?

Днec e сeдми дeкeмвpи.

Рiшеме: 9 септeмвpи 1944 г., 9. IX. 1944 г.

Чтeмe: дeвeти септeмвpи хилядa дeвeтстoтин чeтирийсет и четвъртa година.

Jména měsíců:

януáри, февруáри, март, април, май, юни, юли, август, септeмвpи, октoмвpи, нoевpи, дeкeмвpи.

Neučítá a záporná zájmena se tvoří z tázacích:

кой	някой	някто	някъде	някога	някогда	някогда	някъде	някога	някогда
какъв	някакъв	някакъва	някакъва	някакъва	някакъва	някакъва	някакъва	някакъва	някакъва
що	нищо	нищо	нищо	нищо	нищо	нищо	нищо	нищо	нищо
чий	чей	чей	чей	чей	чей	чей	чей	чей	чей

Подобне се твоiтe неучiтá и зáпoрнá прiслове:

къде	някъде	някъде	някъде	някъде	някъде	някъде	някъде	някъде	някъде
кап	някап	някап	някап	някап	някап	някап	някап	някап	някап
кдy	някдy	някдy	някдy	някдy	някдy	някдy	някдy	някдy	някдy
как	някак	някак	някак	някак	някак	някак	някак	някак	някак

Рѣкklady:

Аз съм роден на 16 февруари 1945 година. Narodil jsem se 16. 2. 1945.

Заминавам на 5 октомври. Odjždím 5. října.

Ние бяхме там през 1950 година. Byli jsme tam v roce 1950.

SVÍCENÍ

1. Řikejte v imperfektu podle vzoru:

Стойнови очакват мил гост. — Стойнови очакваха мил гост.

1. Запознавам се с нови хора. 2. Програмата е много напрегната. 3. Нашите познати ходят из града. 4. Ирина има хубави цветя. 5. Пётър няма много време. 6. Много ни е приятно. 7. Те ви предлагат интересна вечер. 8. Ние живеем в София. 9. Защо се колебаете? 10. Днес пълнуваме много удобно.

2. Převeďte do minulého času (aoristu nebo imperfekta):

1. Искам да ви кажа нещо интересно. 2. Ще се запозная с вашата съпруга. 3. Това ще ви разрешат. 4. Той може да дойде. 5. Срещаме се всеки ден. 6. Знаеш ли нещо ново? 7. Купувам билети в понеделник, и днес ще ги купя. 8. Плащаме на касата. 9. Вечерта се разхождаме. 10. Винаги ли пиете вода?

3. Ptejte se na následující věty podle vzoru:

Интересувах се от нови вестници. — И вие ли се интересувате от нови вестници?

1. Предлагам да вдигнем чаша. 2. Запознавах се с интересни хора. 3. Той винаги ни желаете всичко най-хубаво. 4. Те се срещат с разбирателност. 5. Ние бяхме благодарни за гостопримството. 6. Сутринта тръгнахме много рано. 7. Познатите ни чакаха пред ЦУМ. 8. Гледате ли днес телевизията?

4. Odrovňeďte záporně podle vzoru:

Бяхте ли доволни от срещата? — Не, ние не бяхме доволни.

1. Успяхте ли да видите нещо. 2. Можат ли да купят подаръци? 3. Харесавате ли новите книги? 4. Желаете ли още нещо? 5. Прекъсвате ли приятно? 6. Стойно, беше ли покънен за обяд? 7. Трябваше ли да дойдете? 8. Имаше ли там много гости? 9. Бяхте ли много заети? 10. Дълго ли се колебаете?

5. Odrovňeďte záporně jedním slovem (nikdy, nikdy, нищо, никъде, никакъв, никога);

1. Кой беше тук? 2. Какво правите? 3. Когат сте тук? 4. Къде ходете сутринта? 5. Койко парите имате? 6. Къде заминават вашите приятели? 7. Кой се интересува от нас? 8. С кога ще се срещнем утре? 9. Каква книга харесвате? 10. Какво предпочитате?

6. Ptejte se podle vzoru:

Пётър има много познати. — Има ли Пётър няколко познати?

1. Купих хубави цветя. 2. Познаваме всичките гости. 3. Разбрахме всичко. 4. В неделя бяхме в Копривница. 5. Ще ви чакаме пет минути. 6. В понеделник заминаваме за София. 7. Търся другаря Стоянов. 8. Намерих един стар вестник. 9. Те ще се срещнат пред пощата. 10. Получихме препоръчаните писма. 11. Не намерихме нищо. 12. В сряда ще имаме време.

7. Odrovňeďte zájmenu všemi, всякакъв, всичко, всякъде, всякога;

1. Има ли тук някой? 2. Разбрахте ли нещо? 3. Ще бъдете ли някога свободен? 4. Имате ли някъде познати? 5. Обичате ли нещо от българската кухня? 6. Виждале ли някакви забележителности? 7. Научихте ли нещо интересно? 8. Познавате ли някого тук?

8. Obměňte ve výchozí větě názvy měsíců a řadové číslovky:

Януари е първият месец на годината.
Февруари е ...

9. Čtete:

1. Той живееше в София от 1963 до 1974 година. 2. Ние пристигнахме на 26 юни 1981 година. 3. Георги Димитров е роден на 18 юни 1882 година. 4. 24 май е празник на културата. 5. България е свободна от 1878 година. 6. 9 септември е национален празник на България.

10. Říkejte bulharsky:

25. ledna 1935; 14. března 1897; 22. září 1848; 5. května 1945; 11. října 1538; 25. února 1948; 19. červen 1885; 12. dubna 1979; 3. listopadu 1908; 13. května 1917.

11. Říkejte bulharsky:

1/4, 2/3, 4/5, 1/100, 1/2, 3/4, 1/16, 5/20, 1/5, 7/10, 1/7, 1/1000

12. Přeložte:

1. Stojanovovi očekávali hosta. 2. Seznamte se s mým manželem. 3. Uviděli jsme mnoho pozoruhodností. 4. Půlští rok určitě pojedeme do Prahy. 5. Dejte mi půl kila sýra. 6. Pozdravujte vaši manželku. 7. Setkali jsme se 5. října 1979. 8. Dovolte, abych vám blahopřál. 9. Celý den jsme chodili po městě. 10. Byli jste u moře? 11. Ano, tento měsíc. 12. Narodil jsem se 19. prosince 1937. 13. Kolikátého je dnes?